

ב"ה

ספר

התמונות והרבנים של הערב רב

התוכן :

ספר שמות (פרק כ' ד') :

לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר
בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ. (ה) לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם
וְלֹא תַעֲבֹדֵם.

הצדיקים מוסרים את נפשם לאבד מן העולם את
התמונות שעשו מהם.

הרבנים עם התמונות זה הערב רב הכי הגדול של
"נעשה לנו שם".

הוצאה עשירית

ירושלים תשס"ג לפ"ק

וקראו לפני נשמתו הק' גם כל אשר עבר וקרה מקודם ביום הזה. וכשמעו טענות המליצים והמקטריגים שלי. פסק שיש לי עוד לחיות ט"ז שנה. ותיכף החזירו בי נשמתי והחיותי. וכעבור ח' ימים אח"ז בא מכתב מלבוב לפ"פ שנפטר רבינו ז"ל ביום הזה (מכוון ביום שמת האיש הנ"ל) וכן הי' כי האיש הזה חי עוד ט"ז שנים.

להזהר שלא לצייר תמונת אדם [פאטאגרפי"א].

(ט) **בשורת** שאילת יעב"ץ ח"א (סי' ק"ע) כתב וז"ל. ברם זכור הוא לטוב החסיד האמיתי אבא מרי רבינו הגדול המקום יהא בעזרו לעד יעמוד זכרו. ולא ידעך גרו. זה חזיתי ואספרה מעשה שהי' כשנקרא מק"ק ספרדים שבפונדון לבוא אליהם ולהראות בכבודו וביקר תפארת גדולתו לזכותם במצוה לעשות לו יקר וגדולה מתוך חבה יתירה נודעת כי גדול שמו אצלם ונכספי' כלתה גפשמ לראותו. ליהנות מזיו זוהר תמונתו. לחדות בשמח' את פניו לטעום צוף דבש אמרי נועם ולקבל פני שכינ' להאציל עליהם מברכתו. ועשו לו כבוד גדול לא בשמע דוגמתו. והלכו לקראתו והביאוהו באניות מלכות בשמח' ובששון בהוד והדר. גדול וקטן שם הוא איש לא נעדר. ישלם להם ה' כפעלם. וישיב להם גמולם הטוב עוד כל ימי עולם. והנה מרוב עוצם תשוקתם חשקו להשאיר בידם ציור צלם דמות תבניתו. וחילו פניו בדבר זה על כל אהבה וכבוד יתן להם שאלתם. להניח אצלם דמות דיוקנו מצויר ומשוח בששר ולא אבה שמוע. וישם לאל מלתם אף אם בציור של

צבע רוב הפוסקים ככולם סבורים שאין בו חשש איסור. מה גם בחצי צורה דהיינו פרצוף בלבד לית דחש כה"ג. אעפ"כ לא יכלו לו אנשי שלומנו לפתותו ולהעבירו על דעתו דעת עליון. מרוב חסידותו וקדושתו ופרישתו. אכן המבקשים לא נסוגו אחור. בכל זאת ידם נטויה ולא שקטו ולא נחו עד שהשיגו מבוקשם בדרך תחבולה גדולה ע"י אומן בקי נפלא שפעל ועשה כל ציור פרצוף פניו הנורא ונאור בחריצות וזריזות עצים שלא בפניו. ואור פניו לא נפל ולא חסר מאומה מהשווי כמעט רק נשמת רוח חיים. והוא נחשב יקר הערך מאד למכיריו ויודעיו מלפנים. ונעשו ממנו טופסים והעתקות וגם המה נמכרים ביוקר. תכתב זאת זכרון לדור אחרון.

(י) **סיפור** לי הרה"צ בנש"ק רבי יחזקאל שרנא ליפשיץ הלברשטאם שליט"א ראבד"ק רמלה. שזקיננו הרה"ק האדמו"ר רבי ר' אברהם שלום הלברשטאם וצוק"ל מסטראפקוב נהיותו גולה בשעת חירום וחגר מלחמת העולם בשנת תרע"ד בעיר הבירה ב' פעסט. יצא אז חוק שכל אחד מוכרח לשאת אצלו תעודה זהות עם תואר פניו (פאטאגראפיע) והרה"ק מיאן בדבר וביקש מראש הלשכה האורטודוקסית הה"ג המפורסם ר' קאפל רייך ז"ל. שיפעל במשרד ראש העיר לפטור אותו כיוצא מן הכלל מלעשות תמונה הנ"ל על תעודתו. — נשיא הלשכה הבטיחו. אבל התרשל בדבר כי חשב שאין קפידה כל כך בזה. אבל הה"ק וצל"ה נסע אל הנשיא ובבואו לפניו חמה תמיהה גדולה ואמר מה לרבנו הקדוש בביחי, הלא הי' לרבנו לשלוח

לשלוח אלי שליח והייתי בא לצל קדשו. השיב רבנו הקדוש
 ואמר לו, באתי לספר לכם עובדא אי וזהו.
הרב הקדוש האדמו"ר מרן ר' יהושע'לי זצוק"ל מבעלזא נתן
 פקודה לחסידיו במחזו לבוב, בשעת בחירת הצירים
 לבית המדינה לבחור בפלוני שר נכבד שהי' מוחזק לאוהב
 ישראל. וכן הי' שהלו נבחר על ידי בחירות אחב"י הסרים
 למשמעתו של הה"ק הנ"ל. השר שמח שמחה גדולה עד מאד
 שזכה לכבוד גדול על ידי הה"ק הנ"ל. ואחר הבחירות שלח
 שליח מיוחד להה"ק שמבקשו שיבקר אותו בביתו בנוי לתלפיות
 סמוך לבעלזא ויכבדו מאד להכרת טובה. הה"ק וסיעת מרחמוהו
 מלאו בקשתו ונסעו אליו. השר הי' דר בפלטיץ מהודר מאד. ובו
 שבעה עשר חדרים זה לפני זה. אחרי השתעשעות של זמן
 רב כמה שעות אמר השר להה"ק שרוצה לתת לו מתנה נכבדה
 מאד. ובכן מבקשו שיבוא עמו חדר לפניו מן החדר ויראה לו
 את המתנה. והוליכהו דרך כל החדרים הגדולים והנפלאים עד
 שנתירגש הה"ק מאוד עד שבא לחדר השבעה עשר. וכשפתח
 הפתח ראה חדר ריק. מואר במנורות ונרות גדולות ובפינה
 אחת עמד תמונה גדולה תמונת אביו הקדוש רבינו איש אלקים
 מרן אדמו"ר רב שר שלום זצוק"ל, תמונה מפוארת מעשי
 ידי אומן מופלא שנעשה עוד בחיים חיותו הצורה מדוייקת
 ובכל קומת גופו של הצדיק. — הה"ק בראותו פתאום צורה זו
 נתכהל ונתירגש מאד ולא ידע מה לענות. — השר הבטיחו שיתן
 לו למתנה תמונה זאת. ובכבוד גדול במרכבה מפוארת נשלחה

התמונה

התמונה לבית רבנו הקדוש לבעלזא. והשר לווהו וחזר לו הביתה

אח"כ לא ידע הה"ק מבעלזא לשית עצות בנפשו מה לעשות עם התמונה כי לא ראה אצל אביו הק' שיחזיק אצלו תמונת איזה צדיק. ואולי זהו נגד רצונו הקדוש בעלמא זקשוט. וגם לאבד את התמונה הי' ירא לנפשו פן ואולי יבוא השר הנ"ל באיזה פעם ויבקש לראות את התמונה. וכשיתודע שאיננה אולי יחרה אפו על אחב"י ומי יודע מה יוכל ח"ו להרע ר"ל ויש בזה פקוח נפש. כך הי' הה"ק משוקע ברעיונותיו הקדושים בשקלא וטריא הנה והנה. ונצטער על כך זמן רב והלך בחדרו למעלה ולמטה עד שנתיגע מאד וישב על הכסא ונרדם בשינה. וראה בחלום והנה אביו הקדוש זצוק"ל עומד נגדו. ואומר לו בני אל תתירא כלל, רק תיכף תשרף את תמונתי כי אין לי נייחא מפני שתמונתי ישנה בעולם. וכדי שתמנע ממני צער ההוא תשרף את התמונה. ואני מבטיח אוחק שמעתה לא יעלה על לב השר ענין התמונה, ולא יזכר ולא יפקד ממנה. רק תמהר לעשות כדברי. הה"ק נתעורר משנתו והנה חלום. ותיכף שרף את התמונה ע"כ הסיפור שסיפר לו.

יום מרן האדמו"ר דהרה"ק מסטראפקוב זצוק"ל. ואמר להנשיא ר' קאפל רייך. ז"ל עכשיו כבר יבין אותי מה כל החרדה שאינני רוצה להניח לתאר את צורת ע"י פוטוגרפ"א. ובכן אבקשו שיפעל אצל הממשלה לתת לי אפשרות תעודה זהות בלי תמונה. הנשיא הבטיחו ובעוד איזה ימים הביא לו תעודה. (יא)

יא) ב"ס' אגרות סופרים. ח"א (מכתב כ"א) הביא שהרבני החכם וסופר מ' בער פ־ענק ז"ל שחיבר איזה ספרים קטנים. הי' סופר ונאמן שנים הרבה בפ"ב לאקרו"ט ולהח"ק. ובהשתדלותו נעשה ציור צלם דמות תבנית ק"ז הח"ס ז"ל. וכאשר הביאו לפני ק"ז ז"ל התמונה שלו על הדף היטב חרה לו והקפיד מאוד. ושאל למשמשו למי הי' ההעזה לצייר צורתו שלא מדעתו ושלא מרצונו. והשיב. ר' בער פרענק הוא בעל המעשה. וציוה מיד לקרותו. וכאשר בא התרגז עליו ק"ז ז"ל. ואמר האיך הי' לו העזה לעשות כזאת. וענה ואמר אל יחר אף רבינו בי. כי נכנסתי בחיתון הנעשה יפה בתי עם תלמידו המובהק הב' מנחם כ"ץ פרוסניטץ [הוא הגאון הישיש הצדיק שהי' אבד"ק צעהלים. ולמד שבעה עשרה שנה אצל ק"ז ז"ל לפני ולאחר החתונה והאריך ימים צ"ה שנים, והי' תלמיד מובהק וחיבב מאוד לרבו הקדוש הח"ס ז"ל]. ואין לי נדוניא ושאר צרכי חתונה וסיים בזה"ל: איך קאנן מיין פנים ניכט צו-וואשען געבען. לבקש מבני אדם מתנת חנם. ע"כ חשבתי צורת רבינו אשר עלי' יקפצו קונים הרבה בהעיר ובמדינה תביא כל צרכי בזה. ע"כ כבוד רבינו מחול אם עשיתי זאת. והשיב לו ק"ז ז"ל: איהר וויללט אייך אייער פנים ניכט צו-וואשען געבען. גיבט איהר מיין פנים צו-וואשען? עכ"ל.

א"ה. עי' בזה"ק ח"ב (דפ"ו). א"ר יוסי בג"ד כל פרצופין שרו בר מפרצופא דאדם כו' ע"ש. ועי' בהגהות מהרח"ו וננצוצי אורות שם. — ובס' יערות דבש, ח"א (דרוש ב'). בא"ד שכ' וביחוד

„וביחוד צריך שימור על הסתכלות דהמראות כי כבר נודע מ"ש
 הזוהר ומקובלים כי בכל דיוקן ודיוקן אירת רוח דהשורה.
 ולכן המסתכל במראה ללא צורך כנ"ל הרוח מתלבש בדיוקנא
 ומזיק לו במותו וגורם רעה לעצמו. כי ידוע תדע כי אין לך
 פרצוף וצלם תבנית עץ ואבן שאין עליו שורה רוח ומזיק.
 ומאוד יש לאדם להזהר מבלי להיות בתוך ביתו פרצוף וצלם
 בצורה בולטת. ואפילו צויר מצויר בכותן יש להזהר. כי אין
 לך צלם ודמות דלא שרי' בי' רוח רעה, ובעו"ה רבו כעת
 ביחוד בארץ אשכנז אשר למדו ממעשה עמים, ובתיהם מלא
 צורת פסל ומסכה. ורובן בצורת בולטת. תבניתא דם ורמש צפור
 חית ארץ. ומלבד דהוא אסור עפ"י הדין. ובפרט בצורת אדם
 הבולטת ורוב כלים מנחושת וכסף הכל עליו פני אדם כאשר
 יעשו האומנים אשר לא מבני ישראל המה לציור ופאר. מלתא
 דלדירהו לית ביה מומא ולדידן עם קדוש לה' מום עור ופסח
 מחבלים ומשחיתים יבאו הבית. ואלמלא נתנה רשות לעין
 לראות היו חורדים ולא היו יודעים מה לעשות לרב פחד" עכ"ל.
ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ג (סי' נ"ח) [הובא בדרכ"ת יו"ד.
 (סי' קמ"א ס"ק ל"ה)] דהרחיב הדיבור בדין זה.
 והביא מרברי הרשב"א בחידושו לע"ז שכי להדיא שאסור לעשות
 צורת אדם אף בצבע ובדיו. משום דגם בצבע ודיו הוי כבולט
 לענין זה. וע"ש במה שהאריך בזה. ולדינא העלה דבודאי כל
 שומר נפשו ירחק מזה. ובפרט כיון שיש סברה גדולה שיש
 בזה איסור גמור ע"פ דין וכו'. ובסוף דבריו סיים בדברי מוסר
 אשר

אוצר הסיפורים

אשר בעוה"ר בעתים הללו נעשה זה כהיתר. לצייר תמונת אדם שקורין פאטאנראסי"א וכו'. ואף צורת צדיקים מצוירים לתלות על הכתלים בבתיהם. וראוי לכל ישראל כשר להתרחק מזה. כיון שלדעת הריטב"א הוא איסור גמור. ובפרט לפי מ"ש המקובלים שנמשך על הצורות טומאה. ולמה לו לגרום שישרה רוח הטומאה על צורת צדיק וכו' עיי"ש.

ובס' דרכי הישר והטוב (דף ד'). הביא שא"ז זצ"ל. [הוא הרה"ק מרן צבי הירש אבד"ק ליסקא. בעמח"ס אך פרי תבואה עה"ח] דה"י מדקדק מאד שלא יהיה בבירת ישראל צורות פני אדם. ופעם א' צוה להסיר בבית אחד את צורת רבו הגה"ק מהר"ם ט"ב בעל ישמח משה זצ"ל. ואמר שאם הי' ניתן רשות לאדם לראות מה ששורה על אותן הצורות לא הי' אדם שירצה להניחם בביתו. ואמר דמנהג זה בא מחמת שהיו דרים במקומות שמלפנים הי' גזירה שלא ידור שם ישראל. ודרו שם בצנעה. ולמען לא יכירו שהוא דירת ישראל. עשו לעצמן צורת אבותיהם. או צורת משה רבינו ע"ה. כדרכם של אוה"ע להיות צורות שונות בביתיהם ע"ש.

וכ"כ בס' ישן בשמו "לראות מהרה" להג"מ עזריאל ז"ל (ד לבוב תקצ"ח) לאסור הפאטאגראפיען בהרבה ראיות [הובא בס' נמוקי או"ח (סי' רמ"ג) להגה"צ ממונקאטש זצ"ל] ע"ש. ובס' "שם עולם" מבעל חפץ חיים זצ"ל (דף ל') האריך ג"כ בזה. והביא עוד מקורות מזה"ק בראשית, ומחגיגה (י"א) ע"ש. ועי' בס' אשרי האיש (דף י"ז-י"ח).

ובם' תמונת הגדולים בהקדמה מהרהג"ר דוד צבי קטצבורג ז"ל
אחר שהביא דברי השאילת יעב"ץ הנ"ל. כי דמוה נדע ברור
כי לא מצד איסור אתי' עלה, כי אז הי' החכם צבי גזר עליהם
באיומים שלא לעשות ככה. וגם בנו הגאון יעב"ץ לא היה משבחם
שעשו בתחבולה גדולה לעבור על הוראתו לחוש לדעת האוסרים.

ובמחכת"ה תמוה דבריו בזה. הלא השאילת יעב"ץ כתב
בפירש שלא אבה שמוע אף אם בציור של
צבע וכו' מה גם בחצי צורה דהיינו פרצוף בלבד. אעפ"כ לא
יכלו לו אנשי שלומי לפתותו ולהעכירו על דעתו דעת עליון
מרוב חסידותו וקדושתו ופרישתו. ומה שעשו היה שלא בפניו
כמבואר שם.

ומה שהביא עוד רא"י מהירושלמי שבת (פ"א ה"ב). ומזוה"ק
משפטים (דקכ"ג.) ע"י בתולדות קול ארי' (עמוד קט"ו)
מה שהשיג בזה על דבריו. ותמצית הענין דכוונת הירושלמי
הוא רק ציור בכח דמיון השכל והמחשבה. שמצייר בעצמו
ממה שנשאר דמות תמונתו נחקק בזכרונו. וזה הוא ג"כ כוונת
הזוה"ק ע"ש. — ועי' באור החמה פ' וישב (דקצ"ב.) שפי' דברי
הזוה"ק וחמי ל"י. הכוונה בחכמה שלמד מרבו וכו' וענין זה הוא
בקנין למתבודדים הרבה ואל חברי רשב"י ע"ה בקדושתם מאד.
כמו שפי' ר' אבא בפ' משפטים. שכאשר הי' חושב ומתדמה
בצורת ר"ש היתה ההלכה מאירה אליו. וזה מענין דבקות נפש
בנפש וכו' ע"ש דברים המתוקים.

ומה

ומה שסיים הג' יעביץ בסוף דבריו „תכתב זאת זכרון לדור אחרון“ לא הי' כוונתו לשכחם ח"ו כדעת התמונת הגדולים הנ"ל. רק כוונתו לפרסם צדקת וקדושת אביו הקדוש זצ"ל שבשום אופן לא רצה שיציירו תמונתו מטעם איסור הנ"ל וד"ל. איך שרצו להתפלל על ביאת המשיח, ובטלו תפלתם ע"י הבעש"ט הקי' זי"ע שנשלח מן השמים.

(ב) **כתב** הרה"ג וכו' מו"ה שלמה ישעי' ליפשיץ ז"ל מראצפערד. [בהקדמתו לספרו ילקוט אברהם עד"ח שו"ע]. שכתב לו אביו הרה"ג מו"ה שבתי ליפשיץ ז"ל אבד"ק ארשיווא [בעהמח"ס ברית אבות. ועוד]. וז"ל דע נא בני היקר כי בילדותי שמעתי מפי דו"ז מו"ה בעריל ליפשיץ מק"ק ראהטין. כי בימי הבעש"ט זללה"ה הי' בעיר קניהיניטש מנין שהיו כלם קדושים עליונים. ופ"א ישבו בלילה ביחד בליל אור ועש"ק ודברו ביניהם בענין משיח, ואמר אחד לחבירו וְחִבְרֵי לַחֲבִירוֹ שַׁעֲתָה הוּא שַׁעֲתָה רִצּוֹן לַהֲתַפְלֵל עַל בִּיאַת מְשִׁיחַ. וְהִלְכוּ כֹּלָם לַמְּקוֹה וְטַבְלוּ וְאָח"כּ בָּאוּ אֶל הַבֵּיהַמֶּד בַּקְּדוּשָׁה וְזָזוּ וּבָחֲרוּ כֻלָּם בְּדוּדוֹ שֶׁל דו"ז הַנִּלְ. שְׁהִי נִקְרָא בְּשֵׁם רִ' בַּעֲרִיל קִינְעֵנִיטְשֶׁר. וְהוּא הִי' הָרֵאשׁ שֶׁלָּהֶם. וְכֹאשֶׁר הִתְעַטֵּף וְרָצָה לִילֵךְ אֶל הָעֵמּוּד וּפְתָאוּם בֵּא הַבַּעֲשׂוֹט זִלְלָה"ה אֶל הַבֵּיהַמֶּד וְאָמַר לָהֶם. דַּעוּ נָא רַבּוֹתַי שְׁאֲנִי שְׁלִיחַ מִן הַשָּׁמַיִם אֲצִלִּיכֶם לֹמַר לָכֶם כִּי לֹא עָתָה עַת לְזֶה. וְהַסִּימֵן הוּא כִּי זֶה כַּחֲצֵי שַׁעֲתָה אֲשֶׁר יֵצְאֵתִי מִבֵּיתִי ע"י קְפִיצַת הָאָרֶץ. וְשָׂאֲלוּ אוֹתוֹ מִי אַתָּה, וְהָשִׁיב כִּי אֲנִי יִשְׂרָאֵל בַּעֲשׂוֹט מַטְלִיכֶם. כֵּךְ שִׁמְעַתִּי מְדוּ"ז הַנִּלְ

הנ"ל. ואחר רבות בשנים שמעתי מעשה זה גם מפי מורי הגה"ק מהר"ם מסאפינקא זללה"ה.

הג"ה: א"ה. אין על דבריהם ז"ל קושיא מגמ' עירובין (מ"ג). שארו"ל גמירי דאין בן דוד בא לא בע"ש ולא בערב יו"ט ע"ש. משום דהם הרגישו דאז ה"י שעת הכושר להתפלל על משיח צדקינו שיבא ביב. אבל לא ה"י כוונתם להתפלל שיבא או בעש"ק. (ע"כ הג"ה שם).

גודל המצוה לחזור על פתחי נדיבים ברגליו לקבץ צדקה כדי לחלקם לעניים.

(ג) **סיפור** הרב הגאון רבי נחמן עפשטיין זצ"ל אב"ד דק"ק קאלימייא הבירה. במעשה הצדקה אשר כל ימיו עסק בזה בתדירא. גבאי צדקה וגובה מכל איש אשר ידבנו לבו בטהרה. גלוי הדבר וידוע לכל שזה היא עסקו יומם ולינה בשקידה רבה. דברתי עמו ושאלתי אותו על ככה מה הוא הסיבה והמאורע. דעת חפצתי מאין באה לו לזה להתעורר השיב לי באמונה גופא דעובדא. האמרז אנגיד לך ואספר לך ענין נפלא אשר ממנו נפשי התעורר. וזאת תשמעו ותקחו מוסר לרוץ לדבר מצוה. וגופא דעובדא הכי הוי בק"ק גיוואנדיץ העירה. זכרתי בימי עלומי תלמיד הייתי אצל הרב הגאון ר' יצחק שור ז"ל אשר הי' שם לרב ומורה. זכיתי לקבל פניו וללמוד מפיו תורה ויראה. חכמתו תאיר פני וחביב הייתי בעיניו כבן אשר לו נכרא. חבירים המקשיבים לקול הורים ביניהם נדברו ענין נורא. טעמו ושבחו לספרה ולהתגבר.